

ГАЗЕТА ВЫХОДІЦЬ ФАЗ У ТЫДЗЕНЬ – ПАНА 30 Н. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN
„LA PATRIE”DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG
„DAS VATERLAND”ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦІЯНАЛЬНА-
ВІЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAČKAUSČUNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bačkausčuna“ („Das Vaterland“),

(13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl. G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14
Ціна: Нямеччына: на год — 14,— м.; 6 м-цау — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.;
ЗША і Канада: на год — 8,— д.; 6 м-цау — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 м. Ангельшчына й Аўстралия: 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл.;
Вялікія: 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. Францыя: 800 фр.; 450 фр.; 20 фр.;
20 фр. Аргентына: 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. Перасылка лінійкай поштой
капштуе падвойна. Падвойныя нумары капштуючы падвойна. Паддзіноч-
ная нумары газеты разам з «Калакам» уважаючы за падвойны.

Банковое кonto: Zeitung „Bačkausčuna“,
Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

№ 21 (505)

Нядзеля, 22 траўня 1960

ГОД ВЫДАННЯ 14

Палітыка на мяжы вайны

Канфэрэнцыя на найвышэйшай узроўні, якая мела на мэце развязаць або прыняміс злагодзіць найблыши запалы для съветавага міру праблемы, была Хрушчовам сарвана яшчэ перед сваім фактычным пачаткам. Навесці большыя пэсымісты ў съвеце, якія ў найгоршым выпадку спадзяваліся поўнай бісплоднасці канфэрэнцыі, гэтак стварана абодвымі бакамі прыгатавлена яшчэ ад 1957 году, такога ёйнага лёс-су ўсё-ж не чакала.

Пасля парыскай катастрофы ўвесі вольны съвет стаў перад пытаннем, што магло стацца прычынай гэтай ралтоўнай змены палітычнага курсу Савецкага Саюзу. Ці патое Хрушчоў гэтак пасыльдойнай і назойліва на працягу чэсакіх апошніх год дамагаўся канфэрэнцыі на найвышэйшай узроўні, якой прарочыў бліскучыя вынікі, каб пасыльдак, пасля фармальнага адкрыцця, яе сарваць? Пры гэтym съвету зъяўляючыя наўсцяяцікі адкрытымі, а на іхных тэрыторыях ня існуе забаронных зонаў. Прэса й радыё вольнага съвету публічна інфармавае аб усіх мераўпремствах і плянях на галіне палітыкі, эканамічнай і навет вайсковай. Тому савецкая разведвідка без асаблівых цяжкасцяў можа звязаць патрэбны інфармацый. Ня ў прыклад заходнім дзяржавам, межы Савецкага Саюзу зъяўляючыя гермэтычна закрытыя, на ягонай тэрыторыі замежных наведальнікі могуць парушаць адно пад наглядам прыдзеленых ім правадзікоў, і ногуць наведваша г. зв. забаронных зонаў, а ворганы публічна інфармуюць, як працягніць, старана хаваюць працу аб жыцці краіны, або, дзеяя зымененіем пракцічніка, съядома падаюць хальштыўныя даценцы. А пры сучасных развіцціцца даценіях імі падобныя вайсковыя дадзеныя на гэтай змене ўсё-ж не таму, што спалахнула Хрушчова, але з гледзішча на саюзникаў Амерыкі.

Выпадак з амэрыканскім разведвідком самалётам, зъбітым на асабісты зарад Хрушчовам 1-га траўня ў ваколіцах Сьвярдлоўска, вакол якога разыгралася ўсі гісторыя, быў біспрэчна толькі прэтэкстам, каб апраўдаць неяк новыя савецкі палітычны курс, які можна без пераўвялічэння назваць палітыкай на мяжы вайны. Тут цынізм Хрушчова быў даведзены проста да камізму. Дзяржава, якая разбудавала наймагутнейшую йа наўбываючым разымеру разгліненую шпіёнскую сетку ў цэлым съвеце, якая для шпіёнскай акцыі выкарыстоўва ў съвеце кантролівания ёй камуністычных партыі, якая выкрадала ў Амерыкі сакрэты атамічных бомбы, ды-плянімітычныя прадстаўнікі якой напраўляюць і налева займаючыя състэматычнай шпіёнскай акцыі ды вясення самалёты якой адбываюць усіх зразьвідальнікі лёты над краінамі НАТО, рапортам факт дробнага рэзанжу ў зону Амерыкі, якім быў састрэлена 1-га траўня амэрыканскі самалёт, паднесла да ўзроўня вясенне агрэсіі супраць Савецкага Саюзу.

Як перадумовы да правядзення Парыскай канфэрэнцыі, Хрушчоў ультыматыўна зажадаў, каб прэзыдэнт Айзэнгаўэр публічна съцвердзіў, што факт із са-малётам узапраўдуды быў актам агрэсіі ў дачыненні да Савецкага Саюзу, каб публічна перапрасіць за гэтага Савецкі Саюз у васобе Хрушчова, прызначыў да адказніцца вінаватых за арганізацію лёту над савецкай тэрыторыяй і каб, напасыльдак, загарантаваў, што падобныя выпадкі ў будучыні болей не падтвярдзяцца. Загары трэба адкінуць думку, што Хрушчоў, які глядзіць на сваю нахабнасць, хоць на мінуту мог спадзявацца, што прэзыдэнт Амерыкі пойдзе на такое саманіжэнне. Дык і гэтыя ультыматыўныя дамаганні Хрушчова былі толькі фармальнымі прэтэкстамі для зрыву Канфэрэнцыі й для таго, каб у ваках наўных усю віну за зрыв зваліць на Амерыку.

Яшчэ на першай Канфэрэнцыі на найвышэйшай узроўні ў Жэнэве ў 1955 г. прэзыдэнт Айзэнгаўэр запрапанаваў, каб у ваках зуемнай бяспечнасці й унікненія неспадзяванага раптотнага заатакавання згадзіцца на свабодную ўзаемную паветраную інспектыю. Гэты разумны і ўзапраўдуды ў сучасных умовах неабходны для ўзаемнай бяспечнасці амэрыканскі практ, які атрымаў назоў практку «свабоднага неба», быў Саветамі бяз дыскусіі адкінуты. Гэтак сама ўесь

час адкідаючы Савецкім Саюзам заходнія практыкты разбрасцяньня з адначаснай кантролем іхнага правядзення, як неадлучнай і адзінай гарантый, што гэтае разбрасцяньне будзе ўзапраўдуды праводжана абодвымі бакамі. Затое адно толькі дзеялі мятаў прапаганды Савецкі Саюз высувае дэмагагічны практ та-тальнага разбрасцяньня, але бяз ніякай дапушчанія адно толькі пасля заканчэння практэсу разбрасцяньня.

З гэтага й выходзіў амэрыканскі практ «свабоднага неба» й практыкты разбрасцяньня пры адначаснай іхнай кантролю. Калі-бролі былі адваротны й над амэрыканскай тэрыторыяй быў звіты са-віці разведвідлыны самалёт, дык Саветы напэўна, як і заўсёды ў падобных выпадках, заявілі-б, што быў гэта самалёт усякі іншы, але толькі не разведвідлыны. Амэрыка-ж адкрыта сказала ўсю працу, бо пры нязвязанай інтынсіўнай і проста нахабнай савецкай шпіёнскай акцыі мінімальная разведвідлына акцыя з боку Амерыкі звіляеца ня толькі натуральнай і ўсправядлівенай, але на-бес неабходнай і жыцьцёва канечнай, і то не для мятаў агрэсіі, але собкое бясь-печнасці.

Маючы гэта наўвеце, міністар замежных спраў ЗША Гэртэр і наагу дзяр-жаваўшыя дзеяйкі ў Вашынгтоне на савецкія пратэсты адказаў, што Амерыка будзе дзялі праўдзіці разведвідлыны лёты над Савецкім Саюзам, пакуль апошнія ня згодзіцца на акцыю ўзаемнае кантролю. Калі-ж у Парыжы прэз. Айзэнгаўэр зрабіў аднабакове асьветчан-не, што Амерыка ўсё-ж спыніць раз-ведvіdlyny lёty над Савецкім Саюзам, хоць гэта ня будзе звязаць ягонага наступніка на становішчы прэзыдэнта дык зрабіў гэта напэўна не таму, што спалахнула Хрушчова, але з гледзішча на саюзникаў Амерыкі.

Няма найменшага сумлеву, што інцы-дзонт з амэрыканскім самалётам Савецкі Саюз раздзымухаў да наўбываючых раз-відлы на толькі патое, каб знайсці пры-

чыну для зрыву Канфэрэнцыі, але га-
(Заканчэнне на 2-ой бач.)

Сутнасць грашовай реформы ў СССР

Згодна пастановы апошніяе сэсіі Вярховага Савету ў Савецкім Саюзе будзе праведзеная грашовая реформа. Будучы выпушчаныя новымі грашовыя знакі. Абмен старых грашовых знакаў пачненца з 1-га студзеня 1961 году ў працягненіца трох месяцаў. Між іншага, яшчэ ў 1957 годзе, на толькі за мяжы, але і ў Савецкім Саюзе, сярод насельніцтва хадзілі чуткі аб грашовай реформе. З гэтых чуткі ў Савецкім Саюзе вялося змаганье. Так, прыкладам, заступнік міністру фінансаў Эстонскай ССР у 1957 годзе палітычнай патрэбнымі аблігацияцца з адмысловыя растлумачэнне, што чуткі аб грашовай реформе распавяся ўсіх зразьвідальнікі лёты над краінамі НАТО, рапортам факт дробнага рэзанжу ў зону Амерыкі, якім быў састрэлена 1-га траўня амэрыканскі самалёт, паднесла да ўзроўня вайсковыя дадзеныя на гэтай змене ўсё-ж не таму, што спалахнула Хрушчова, але з гледзішча на саюзникаў Амерыкі.

Канфэрэнцыя на найвышэйшай узроўні ў Жэнэве ў 1955 г. прэзыдэнт Айзэнгаўэр публічна съцвердзіў, што факт із са-малётам узапраўдуды быў актам агрэсіі ў дачыненні да Савецкага Саюзу, каб публічна перапрасіць за гэтага Савецкі Саюз у васобе Хрушчова, прызначыў да адказніцца вінаватых за арганізацію лёту над савецкай тэрыторыяй і каб, напасыльдак, загарантаваў, што падобныя выпадкі ў будучыні болей не падтвярдзяцца. Загары трэба адкінуць думку, што Хрушчоў, які глядзіць на сваю нахабнасць, хоць на мінуту мог спадзявацца, што прэзыдэнт Амерыкі пойдзе на такое саманіжэнне. Дык і гэтыя ультыматыўныя дамаганні Хрушчова былі толькі фармальнымі прэтэкстамі для зрыву Канфэрэнцыі й для таго, каб у ваках наўных усю віну за зрыв зваліць на Амерыку.

Яшчэ на першай Канфэрэнцыі на найвышэйшай узроўні ў Жэнэве ў 1955 г. прэзыдэнт Айзэнгаўэр запрапанаваў, каб у ваках зуемнай бяспечнасці й унікненія неспадзяванага раптотнага заатакавання згадзіцца на свабодную ўзаемную паветраную інспектыю. Гэты разумны і ўзапраўдуды ў сучасных умовах неабходны для ўзаемнай бяспечнасці амэрыканскі практ, які атрымаў назоў практку «свабоднага неба», быў Саветамі бяз дыскусіі адкінуты. Гэтак сама ўесь

адумысловавае растлумачэнне, што чуткі аб грашовай реформе распавяся ўсіх зразьвідальнікі

згодна пастановы апошніяе сэсіі Вярховага Савету ў Савецкім Саюзе, У канцы 1957 г. у «Правде» быў зъмешчаны фэльетон, у якім въсымейваліся меркаванні, што новы рубель будзе каштаваць 4 руб. 50 кап. старых.

Аднак чуткі аб грашовай реформе мелі сваю падставу. Паводле звязаныя з гэтым

адумысловавае растлумачэнне, што чуткі

аб грашовай реформе распавяся ўсіх зразьвідальнікі

згодна пастановы апошніяе сэсіі Вярховага Савету ў Савецкім Саюзе, У канцы 1957 г. у «Правде» быў зъмешчаны фэльетон, у якім въси-мейваліся меркаванні, што новы рубель будзе каштаваць 4 руб. 50 кап. старых.

Аднак чуткі аб грашовай реформе мелі сваю падставу. Паводле звязаныя з гэтым

адумысловавае растлумачэнне, што чуткі

аб грашовай реформе распавяся ўсіх зразьвідальнікі

згодна пастановы апошніяе сэсіі Вярховага Савету ў Савецкім Саюзе, У канцы 1957 г. у «Правде» быў зъмешчаны фэльетон, у якім въси-мейваліся меркаванні, што новы рубель будзе каштаваць 4 руб. 50 кап. старых.

Аднак чуткі аб грашовай реформе мелі сваю падставу. Паводле звязаныя з гэтым

адумысловавае растлумачэнне, што чуткі

аб грашовай реформе распавяся ўсіх зразьвідальнікі

згодна пастановы апошніяе сэсіі Вярховага Савету ў Савецкім Саюзе, У канцы 1957 г. у «Правде» быў зъмешчаны фэльетон, у якім въси-мейваліся меркаванні, што новы рубель будзе каштаваць 4 руб. 50 кап. старых.

Аднак чуткі аб грашовай реформе мелі сваю падставу. Паводле звязаныя з гэтым

адумысловавае растлумачэнне, што чуткі

аб грашовай реформе распавяся ўсіх зразьвідальнікі

згодна пастановы апошніяе сэсіі Вярховага Савету ў Савецкім Саюзе, У канцы 1957 г. у «Правде» быў зъмешчаны фэльетон, у якім въси-мейваліся меркаванні, што новы рубель будзе каштаваць 4 руб. 50 кап. старых.

Аднак чуткі аб грашовай реформе мелі сваю падставу. Паводле звязаныя з гэтым

адумысловавае растлумачэнне, што чуткі

</

З нашай мінуўшчыны

Кракаўскі Універсітэт і перадскарынаўскія Крывічы

3 навуковыі титуламі

(Працяг з папярэдняга нумару)

Гэткай чыста крывацкая або літоўская Кракаве, на сваёй навучальні. Відаць, што напльў моладзі быў вялікі, пераважна мяшчанская, бедная, бо ў 1409 г. была створана ў Кракаве бурса (інтернат) для літоўской моладзі пры вуліцы Вісльянай. Бурсу заранізаў сваім коштам прафесар тэалёгі Ян Існаровіч (Чэх), пастанавіўши, каб багацейшыя студэнты плацілі за ўчыманіне 8 гравені на год, з сумы якой былі дазве стыпэндыі для зусім бедных. Крывічоў, якія вучыліся на тэалёгі.

Мата гэтая вызначаецца Ягайлам у шматлікіх іншых дакументах з пазнейшага часу. Так напр. у грамаце з 15 чэр. 1401 аб месасных забысьчаных прафесараў тэалёгі Ягайла падкрэслівае, што студэнты маюць слушыцца перш за ўсё Літву. Падобная літоўская мэты Кракаўскага ўніверсітэту знаходзімі ў Ягайловых граматах з 1417, 1419, 1426 г.

І на толькі з пункту гледжаньня праўнага Ягайла прызначаў абедзве навуковыя ўстановы для сваіх суродзічаў з Літвы, але із самага пачатку Кракаўскі Універсітэт ён пастаўіў пад літоўскую кантролью. Гэтак першым рэктарам ягона Універсітэту быў князь Драгічынскі, Ян, сын Бутаўта Кейстутовіча, прыдворных Ягайлі, канонік Кракаўскі і Сандамерскі ад самага прыезду Ягайлі. У дакументах перахаваўся запіс выбару яго на рэктара 15 кастру. 1401 г., дзе падаецца гэтак ягона пахожданье: „Illustris princeps et venerabilis dominus, dominus Johannes dux Drohiczensis, custos et canonicus Cracoviensis et Sandomiriensis ecclesie-“.

«Найсьнейшы князь і дастойны пан, пан Ян, кн. Драгічынскі, кустош і канонік Кракаўскай і Сандамерскай Цэрквой».

Як бачым, справа выхаванчыя моладзі была даручана не Паляку але сваяку Ягайлі, Ліцвіну, які таксама займаў важныя пасады у самых галоўных царкоўных польскіх асадорках: у Кракаве і Сандамеры. Дадайма да гэтага, што Кракаўскім япіскапам у тым часе быў Пётр Выш—Вугорац, прафесар кананічнага права Падуанска га Універсітэту, апостальскі пранатары ды прыбочныя каралевы Ядвігі, які поўнайцца падтрымліваў вялікалітоўскую палітыку Ягайлі. Вітаўта — дык будзем менш яркі вобраз так званых «польскіх» упływu на Ягайлу ў на Ліцві.

Першаму рэктару Кракаўскага Універсітэту не прышлося доўга займіцца выхаванчым моладзі. Памёр вясной 1402 г. Ягонае месца заняў ягона сябра з школьнага часу у Празе ды таксама кракаўскі і сандамерскі канонік, доктар кананічнага права — Мікалаіз Горкава, давараны Ягайлі Вітаўта, пакліканы ў 1407 г. на пасад Віленскага япіскапа. За ягоных рэктарскіх часоў ведаем, што на Ягайлівым Універсітэце вучыўся Марцін, канонік і кустош Віленскай катэдры, які меў пад сваім наглядам скарб катэдральны й дзяржаўны архіў Віл. Кн. Літ. Аб гэтым маем весткі ў Длугоша (III, 469), нажаль, абы іншых студэнтаў не перахаваліся дадзеныя. Ни значыць гэта, што на было нашых родзічаў на студыях у ленскім канонікам.

на. Таму, зарабіўши дзе даляра, я самотным ішоў на чарговы музычны канцэрт, каб пасыль сабе самому, часцей на ўолос, а піхама, для душы напявацца пачутыя мэлодыі. Паступова пачаў яшчэ больш цурацца людзей і жыў у сваім собскім, удзіным съвеце гукавое прыгажосці. Калі я супстракаў на вуліцы паліціята Поля, стараўся абыцьсі яго, каб на трапіцца на ягоныя пранізлівыя зрокі. Але я адчуваў, як ягоныя вочы сідзячыя маю сінім і як ён усьлед пушчыаў у мой адрас брыдкае слоўца. Мне на лёгкія было заглушыць у сабе выхув гневу супраць беспадстаўнае прадзюзяцасці да мяне гэтага пабочнага, чужога мне, чалавека. Маё наячысце было толькі ў тым, што я нарадзіўся і жыў на аднай зь ім вуліцы. Але той нядобрая аганёк, які съязціўся ў ягоныхіх вачох пры спатканыі зы мною, вымойна казаў мне, што я мату чакаць ад яго ўсяго найгоршага.

Неўзабаве мае прадчуваўны спраўдзіліся. Калі недалёка ад нас здарыўся якіс дробны крадзеж, мяне выклікалі на допыт у паліцыю. Пол стаяў за плячыма службоўцаў паліцыі і штось часта шаптаў им на вуха. І пасыль кожнага нашаптанага ім слова тэя вызыўлілася на мяне, як на закаранелага злачынцу. Выходзіла, для іх зусім ясна, што гэта — справа маіх рук, а мае застаецца толькі пакаяцца і сумленина расказаць пра свае крымінальныя ўчынкі. У мяне калацілася ўсё нутро ад несправядлівасці. Я быў абрэжаны да самага споду месы душы. Толькі той, хто перажыў абінавачаньне ў самых будных справах, якіх ён ніколі і на думай рабіць, можа зразумецца ступень майго забурэння. Мне было ясна, як Божы дзен, што гэты паклён — справа рук буднае съвіні Пола. Без ягона гагавору ніколі нікто бы не падзраваў быў ў гэткіх учынках. Калі мая душа сільвалася ў прыгожых наябёсах, на яе шывирнулі гразэ з сямі смурдных сцёкаў. Калі я сядзеў перад імі чысты і ўзынёслы, хітрых вочы съледчых і лісцівых твар Пола выдавалі іхніе ўяўленыне пра мяне, як шэльму і дробнага злодея. Як мага я стараўся гасіць у сабе вулькан абурэння і зиадворна спакойна адмудляў ўсё, прыпісане імі. Тады Пол нешта доўга нахіляўся да вуха старэшага. Ягоны твар аж наўсяці чырваніню ад гневу супронь упартага злачынца. За гэ-

тым з бакоўкі выйшлі два здаровыя дзяцюкі, узялі мяне пад пахі і прыўзяялі з крэсла. Раптам адзін з іх неяк асабліва спрыгна выгнуў мae рукі назад, а другі, стукнуўши мне ў патыліцу, ураз зваліў мяне на падлогу. У першы момант я думаў, што съледчыя загадаюць спыніць гэты зьдзек. Але відаць моім было перакананье ў майі вінаватасці, калі тыль на вет і на кінуні пальцам, каб заступіцца.

І тады я зразумеў, што надта моцныя карэнныя пусьці Польшчы паклён на мяне, і што мне на лёгкія будзе выбрацца з-пад гэтага навалы нянявісці й помсты чалавека, што на вынес съведамасці вышэйшасці з боку зялёнага юнака. Магчыма Пол быў і запраўдзь пераконаны ў маёй злачыннай істоце, бо ўжо-ж надта я быў непадобны на ўсіх хлошцаў нашага места. Ягоны зчарствелай душонцы не зразумелімы былі ўзьлёты ў блакіт да хараства. Асабістая пагарда пабольшвала яго падозраныні. Мас частыя наведаныні тэатру абарнуліся ў ягоным уяўленыні даказам здабываньня сродкаў ічышчытві шляхамі. Відаць, чалавеку, што акрамя доўгу службовага кантролю, ніколі ў жыцці добраахвотна не падышоў да касы тэатру за блетам, заўсёднія тэатраманы іначай не ўяўляліся, як плямі дармаедаў і злачынцаў. Ува мно нароцце заклекатала маладая кроў. І я наважыўся ўцякаць. Я перачакаў, пакуль мяне зноў пададзілі на крэсле. Зынкі ў бакоўку абодвы макабайцы. Пачаліся шэнты і нарады з Полам. Маё-ж вока яшчэ раней заўважыла расчыненас вакно й бачыла праз яго кавалак блізкага даху. У вакамгненні я кінуўся праз яго настурач волі. Па роўнай паверхні я прабег улеву да съкілу, адтуль пераскочыў на суседні дах, па скодах апынуўся ўнізе, незаўважна выйшаў на іншую вуліцу і, сеўшы ў таксі, даехаў да вакзалу. На шчасце у кішэні было на білет да Нью-Ёрку ды на першыя выдаткі на новым мейсцы.

З раніцы да паднія я гойсаў па Бродвейскіх ходніках, заглядаючы ў залі з рознымі аўтаматычнымі забавамі. Пасыль по-пудні я купіў сабе цацкавы рэволвэр. На Пятай эвэню я ўвай-

У люстры выдавецкім

(Заканчэнне з 2-й бачыны)

ся вам» аж 150-тысячным тыражом — сцерагальны прадмовай. Таксама на янисьнічным для беларускага аўтара.

Што да чытача, ад імя якога забираюць голас, дык ён якраз і нарае, што ягоныя запатрабаванні не асабліва бяруць на ўвагу. Нядайна ў менскім цэнтры народнага пэтаўту выданьне дубальтаванне дачакаецца.

Купалу й Коласа дазволена называць клясыкамі беларускай літаратуры. Іх за-трайнай кінгірні была супстраж пісьменнікаў з чытачамі. Як відаць з за-цемкі, надрукаваны ў літаратурнай га-зэце, чытачы на мінулі нагоды, каб вы-казаць незадаволеніе дубальтаваннем.

у Менску маскоўскіх выдавецтваў. Прыводліўся вымойна прыклады. Бел-

дзяржвыдавецтва перавыдала расейскі «прагрэсіўнае спадчыны». Усё, што не

раман «Братыя Ершовы». Кнігірая за-такім даступам.

Не даюць пашыраць літаратуру пары адраджэння, бо яна была ськіраваная

нацыянальнае съведамасці паняво-

ленага народу. Гэтак літаратура яшчэ на

выканала да канца свае ролі. Яна — і

выдатны помнік мінуўшыні, а разам і

дзеўжнай часціцы сучаснасці, бо ўсё

даўжыні чытасці, выказываю-

чы жаданы чытача, пытается: «А ці на

ліпі было-б перавыдаць цудоўны твор

Якуба Коласа «Дрыгіў», на які ёсьці

попыт?»

Наагул на друкуюць шмат чаго. Ни-

водна з трох выдавецтваў сілата нічога

на мае ў сваіх плянах з літаратурна

адраджэнчес спадчыны 19-га й пачатку

20-га стагодзізда. Мінулі навест Купалу Кнігавітам словамі, яна «з думкамі хо-

дзяліць аўтара ўзялічыўшы аўтара

адраджэння, якія пашыраюць літаратуру

нацыянальнае съведамасці паняво-

ленага народу. Гэтак літаратура яшчэ на

дзеўжнай часціцы сучаснасці, якія пашыраюць аўтара

адраджэння, якія пашыраюць аўтара

Кракаўскі Універсітэт...

(Закалчынне з 3-й бачыны)

Пры гэтым нагодзе трэба зацеміць, што скказанае на ёсьць неіхай шумнай фразэалгіяй, але прыпіскай на палі кадэксу, мабыць, прафесара ўніверсітэту Альбрехта з Лабішына (пам. 1498), які добра ведаў усе гэтыя справы да будучы дзе-канам філізафічнага факультэту, сам выпускаў нашых суродзічаў з навуковыми ступенямі. Веданыне мовы Вялікага Княства Літ. належала да абязважку студэнтаў, і яна выкладалася побач клясычных моваў.

*

Хатняя вайна між Жыгімонтам і Свідрыгайлам пасля съмерці Вітаўта (1430–1440) была спыніла прыток студэнтаў з Літвы на Кракаўскую школу. Філіял (150–151) падае толькі паадзіночных кандыдатаў: у 1436 Клеменці с. Станіслава з Вільні; Станіслава з Трокай, зап. у 1430, бакалар у 1434; Мікалай с. Яна, зап. 1442 і Юрага с. Станіслава з Вільні, бак. 1446.

У наступных гадох студэнці рухаўся ў Вільні. У 1445 г. запісаўся Аляксей Гірмунт з Лідчыны (дасюль паны ў шляхце ездзілі ў заходнюю-еврапейскія ўніверсітэты), які ўжо ў 1447 г. атрымаў ступень бакалара. Зы ім разам па-ступілі Мікалай і Андрэй з Вільні, атрымаўшы бакаларат у 1450 г. Далей з Вацлава: Пітра з Вільні (атр. мір 1480), каноніка Віленскага; магістра Пітра з Вільні (1488), магістра Адама Якубовіча з Котары, каноніка Віленскага ѹ скратара Вялікага Князя, з якім разам працаў у Вялікакняжэўскай канцыляриі ляговы школы, сябра з Кракава, магістра Эразма Цёлака, ведамы з сваёй мовы ў Рыме перад папай Аляксандрам VI ў Ліцьве; Якуб з Кучына Падляскага, магістра з 1484, дэкан Віленскай капітулы; магістра Беўтрама з Мельнікаў (мір 1495), каноніка Віленскага; магістра Бернарда (мір 1490) з Вільні, каноніка Віленскага; магістра Яна Ганусовіча, Віленскага бурмістра; магістра Сымона з Вільні ў шмат, шмат іншых, пе-

што быў бедны ды мусіў вучыцца і за-рабляцца на прафесіі і экзам. аплаты ў якім часе вучыўся Праніці Скарына, быў росквітам крывіцкай інталігэнцыі, прычым Ягайлавы ўніверсітэт у Кракаве адыграў ў гэтым росьце першадарную ролю. Многія, як Праніці Скарына падаваліся на далейшыя студыі ў Італію, у Нямеччыну, у Францыю, адкуль прыносілі дыпломы навуковых ступеней ды пераймалі адказныя становішчы. Іншыя ставіліся на вядучыя становішчы ў Польшчы, у Жамойці, на Вільні, Кіеўшчыне, Падолі і іншых саюзных землях. Такім чынам ідэя Ягайлавіча ўжо за часу Казіміра Ягайлавіча дала свой плод: крывіцкая інталігэнцыя ўжо была дастатковая шматлікай і сільнай, каб ажыццяўляцца імп'рэзія ягайлавіча. Пра неіхіяпольскія ўпłyўны ў сэнсе палітычныя і падзеі народнай ідэі дасягнулі ў землях Вял. Кн. як можа быць навет гутаркі. Калі ў здэраліся сям'ятам Палікі на публічных становішчах Вял. Княства, то гэта былі людзі, верыны пануючай ягайлавай лініі, якія за заслугі для Літвы атрымалі аса-лівія азначанні. Вышаўшыя з Кракава ўніверсітэту, яны ведалі дзяржаўную мову Вялікага Княства, якой і паслугоўваліся побач лацінай.

Ясная реч, мы тут далі толькі прыкладаў некаторую колъкасць нашых суродзічаў, якія кончыўшы вышэйшыя навукі, вярнуўшыся на бацькаўшчыну, займалі розныя высокія духоўныя ю саюзецкія становішчы. Сярод такіх называючыя ў часоў Скарыны магістра, каноніка Віленскага, Станіслава з Вільні, атрымаўшага ступень магістра ў 1471; магістра Юрага з Валожкіна, каноніка Віленскага; магістра Пітра з Вільні (атр. мір 1480), каноніка Віленскага; магістра Андрэя, князя Свірскага (мір 1488), магістра Адама Якубовіча з Котары, каноніка Віленскага ѹ скратара Вялікага Князя, з якім разам працаў у Вялікакняжэўскай канцыляриі ляговы школы, сябра з Кракава, магістра Эразма Цёлака, ведамы з сваёй мовы ў Рыме перад папай Аляксандрам VI ў Ліцьве; Якуб з Кучына Падляскага, магістра з 1484, дэкан Віленскай капітулы; магістра Беўтрама з Мельнікаў (мір 1495), каноніка Віленскага; магістра Бернарда (мір 1490) з Вільні, каноніка Віленскага; магістра Яна Ганусовіча, Віленскага бурмістра; магістра Сымона з Вільні ў шмат, шмат іншых, пе-

што быў бедны ды мусіў вучыцца і за-рабляцца на прафесіі і экзам. аплаты ў якім часе вучыўся Праніці Скарына, быў росквітам крывіцкай інталігэнцыі, прычым Ягайлавы ўжо за часу Казіміра Ягайлавіча дала свой плод: крывіцкая інталігэнцыя ўжо была дастатковая шматлікай і сільнай, каб ажыццяўляцца імп'рэзія ягайлавіча. Пра неіхіяпольскія ўпłyўны ў сэнсе палітычныя і падзеі народнай ідэі дасягнулі ў землях Вял. Кн. як можа быць навет гутаркі. Калі ў здэраліся сям'ятам Палікі на публічных становішчах Вял. Княства, то гэта былі людзі, верыны пануючай ягайлавай лініі, якія за заслугі для Літвы атрымалі аса-лівія азначанні. Вышаўшыя з Кракава ўніверсітэту, яны ведалі дзяржаўную мову Вялікага Княства, якой і паслугоўваліся побач лацінай.

Калі-б'я было сваі крывіцкай інталігэнцыі Ліцьва не змагла-б'я стацца магутнай дзяржавай у 15–16 ст. ст. ды зъберагчыя свою незалежнасць у рамах саюзной лучнасці з Польшчай ды іншымі краінамі, літоўская дыпламатыя не змагла-б'я забяспечыць Ліцьву адно з перадавых месцаў у Эўропе.

Мікола Волаціч

Сучаснасць і хаўтура

«Пісьменнік і сямігодка, — заяўві на тычыні радком. Вельмі добра кажа аб ХХІV зvezdze камуністычнай партыі гэтым К. Крапіва ў сваіх апошніх эпі-Беларусі П. Броўка, — вось асноўная грамах:

«Празаік раманам хваліўся Старонак на тысячу трыста!...»

або:

«Дзеяля пары цалкашоў
Я нічым ня грэбую:
Я ў пазію пашоў
За свай патрабаю».

«(Польшча), № 3, 1960 г.»

Сучаснасць тут служыць самую верную службу. Калі іншыя тэматыка сутракае на вельмі прыкметныя дачыненіны, дык «мастак» адлюстраваны смігідкі рузву з рук пісьменніка і выдавецтва, і тэатр, і кіно. Дастатково прадставіць назоў такога твору й плян яго, каб атрымалі салідны «авансік».

Ужо адна гэтая акалічнасць адхіліле ўздељнікай пагоні ў бок ад запраўднай мастакасці, ад шыграсьці, працы, прадумвання, паважнасці. «Тэмпі, тэмпі!». Над творам няма часу карпіць. Ды ў ці толькі гэта. Аказаеца ёсьць больш значны й важныя прычыны абніжэння якасці, а пайменна — сама сучаснасць прыходзіць у супрацьлежнасць з мастицтвам і майстэрствам. Да-кладчын на другім пленуме пісьменнікаў БССР (у лютым 1960 г.), пісьменнік Я. Брыль, скардзіўся, што ў друку звязалася: «шмат зарыфмаванай ганарыстай нудоты, напыліўлай і пустой траскатні, сантывінталійнай „жвакі са слязою“, дзяячкоўскага каляндарнага „ставасловія“... Пішам мы, таварышы... апошнім часам у большыні іншіх: віла, шэрэ, мнагаслоўні... бяз значнай думкі!...» («Маладосьць», № 3, 1960).

Справа йдзе не аб адных пісьменніках, а распаўсюджваецца ў ўсіх працаў-нікі мастакства. Загадчык аддзелу пра-лагады й агітапіў ЦК КПБ Халіпаш быў незадаволены тым, што беларускі пісьменнікі, мастакі, кампазітары, пра-цаўнікі тэатраў, кіно — «яшчэ не ўваходзяць як слід у жыццё, а таму так мала пакуль звязаўшыся з высокамастацкіх твораў на сучасную тэму!» (Тамса-ма).

Калі мы казалі аб дыфэрэнцыяцыі сярод дзяячоў мастакства ў дачыненіі вікарыйстваў на сучаснай тэматыкі, дык у вырашэнні гэтай магістральнай лініі, у мастакім яе выяўленыя рэзьбы ня ўжынене. Усе пісьменнікі і мастакі, пра-цаўнікі над сучаснасцю, коццацца па лініі найменшага супраціву, аж да яўнай, «шыграй» хаўтуры. І гэтуя хаўтура як-раз і ачольваючы такі, як Броўка й яму падобныя прадстаўнікі савецката Парнасу, што ў імкненіі паказаць сваю вернасць, адданасць і ахвярнасць партыі й дзяржаве, усё больш і больш губляючы свае здольнасці ѹ мастицкія якасці. У аўроры славы, на мяккіх ложках Парнасу гэтыя партыйна-савецкія жрацы заўважна абрастаюць тлушчам у разуме й пачуццях. М. Танк войстра аб гэтым гаворыць у сваіх вершах пад на-звом «Роздум»:

«Прыывы да дынеты, да ўспілых галош,

Зъ беларускага жыцьця...

У Кліўлендзе

Перадусім варта зацеміць аб дзівюх імпрэзах, якія на быті паданыя сваечасова ў газэте.

23-га красавіка Жаночае Згуртаванье ладзіла беларускую вечарынку, якую прышла вельмі ўдала ды прынесла прыбытак у касу жанчыны.

24-га красавіка паняволенія Москвою народы ладзілі банкет у чысьці вялікага свайго прыяцеля кантрэсмана М. Фіяна. На банкете быў і іншы важны гасці. Ад Беларусу сядзеў на галоўным столі інж. К. Калоша. Найблізы падкрайсліла прысутнасць Беларусу наша сэпіячка й актыўная Беларуска Iра Калія, якую за заканчэніе банкету ад-сцяпала «Багаславі Божка Амэрыку».

Ул. Д.

* *

8-га красавіна міжнародная арганізацыя

Народнага Мастацтва ў газэце «Кліўленд Прэс» арганізавалі II-ы фестываль. Ад Беларусу выступалі танцыры школьнага моладзі пад кіруніцтвам М. Лук'янчык. Пад музыку акардыністкі О. Дубеневіч і гітарыстка К. Строчана быў пратанцована два танцы: «Мікіта» і «Лявоніха». У фестывалі браўду ўздел 20 нацыянальнасці. Беларуская група заняла адно з лепшых месцаў, што прызналі самі арганізатары. Перад выступам старшыня арганізацыі сп. Т. Андрыка сказаў некалькі прыхильных словаў аб Беларусах. Таксама ён-жэ звязаўшы артыкул і здымак нашых танцыраў у «Кліўленд Прэс», дзе заўважыў, што беларуская каленія ў Кліўлендзе стаіць вельмі добра ў культурнай галіне й рэлігіі, а таксама пабудавала сваю ўласную царкву. Прадстаўнікам уз被捕неніе вышэйшай арганізацыі ад Беларусу ёсьць Ул. Дунец, які ёя стараецца, каб ім Беларусу было там належна рэпрэзентавана.

* *

Пару месяцаў таму назад арганізацыя Народнага Мастацтва пачала арганізаваць у гардзікі бібліятэцы музей народнага мастацтва эмігрантаў, а 10-га красавіна адбылося адкрыццё. А 7-ай гадзіні вечарынам у залі бібліятэкі сп. Т. Андрыка адчыніў праграму й прадставіў ад кожнай нацыянальнасці адну дзярчыну ў народных строі. Ад Беларусу паказала прыгожы нацыянальны строй Ira Kaliada, якай заўсёды ганарыцца й паказвае чужынцам прыгожы беларускі строй. Пару нацыянальнасці выканала на сваіх народных інструментах некалькі мэдэйляў. Шкада, што ніхто ў Кліўлендзе на мае цымбалаў. Пасля адкрыцця ўсе накіраваліся аглядцам рэчы падараўні для музею. Туды-ж прыбылі і прадстаўнік з тэлевізійнае станцыі. На фільм папала ў беларускую дэлегацыю, што была паказана на новасцях.

Аддзел ЗБМА здаў у музей ужо калі 2 650 народных песьняў, книгу зь беларускім народным арнаментам і іншыя рэчы. Музей будзе выстаўляць на звязену рэчы кожнае нацыянальнасці ў адумы.

ХРОНІКА БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ
НА ЧУЖЫНЕ — ЭТА ПАКАЗЫНІК
НАШАЕ ГРАМАДЗКАЕ ЖЫЦЬЦЯ
ЗДОЛНІСЦІ Й ДАКУМЕНТАВАНЬНЕ
НАШАЕ ПРАЦЫ. ТАМУ НЕ ПАВІННА БЫТЬ АНІВОДНАЕ ГРАМАДЗКАЕ ПАДЕЗІ, ЯКАЛ-Б НЯ БЫЛА АДЦЕМЛЕНА У БЕЛАРУСКАЙ ПРЭСЕ. ПІШЭЦЕ У «БАЦЬКАЎШЧЫНУ»!

Да лазні зь бярозавым венікам. Пісаць пачынаю ўсё горш і горш — Пара выбіраць акадэмікамі».

«(Польшча), № 2, 1960.

Калініцы пры царскім рэжыме тых губернатаў, што былі наядольнымі або праштрафіліся, вызначалі ў Сенат, або ў дзяржавы савет. Пры саветах гэта часта рабіцца ў згоднасці «акадэміка». У падобных спосабах адзначаліся Лынкоў, што апошнімі п'есамі дыасліўца падхалімай «Святое з Усходу» і інш. Сам аўтар зацікаванага вершу, М. Танк, запраўд пачаў пісаць ўсё горш і горш, ён у гэтым прызначаецца зусім сваеасцова й яму ўжо пара йсці ў «акадэмікі».

Раней пры ўсялякіх абставінах акадэмізм і хаўтура былі супрацьлежнымі падзеямі; у Савецкім Саюзе гэта зусім не так, і тут наядолька вызначаліся акадэмікі вялічынай, якія наўнага ганарыцца й мастицкімі якас